SPI akkoord 16/12 [redacted] 1

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

TER BESLISSING

Directie [redacted]

Aan Staatssecretaris

Datum
13-12-2024

Onze referentie
2024 [redacted]

Opgesteld door
[redacted]

Uiterlijk bij
13 december 2024

Bijlage(n)
8

nota

Nota naar aanleiding van het verslag en nota van wijziging P-wet in balans

Aanleiding
Naar aanleiding van de reactie van u op de nota "Participatiewet in balans: n.n.a.v.v. en nota van wijziging (2024:000913381)" zijn wijzigingen doorgevoerd in de n.n.a.v.v. en de nota van wijziging.

Geadviseerd besluit
U wordt geadviseerd om:

1. in te stemmen met de reactie op de motie over onder meer het heroverwegen van het schrappen van de taaleis en overige aanpassingen n.a.v. uw opmerkingen;
2. in stemmen met de daarmee aanpassingen in de nota van wijziging.

Na akkoord, kunt u de aanbiedingsbrief voor de nota naar aanleiding van het verslag, de nota naar aanleiding van het verslag, de aanbiedingsbrief voor de nota van wijziging en de toelichting bij de nota van wijziging ondertekenen.

Kernpunten

- Naar aanleiding van de motie Yesilgöz-Bontenbal heeft u besloten dat de taaleis in de Participatiewet behouden blijft.
- Daartoe is de n.n.a.v.v. en nota van wijziging aangepast.
- Gelet op de voortgang van de behandeling van het wetsvoorstel, wordt u geadviseerd om de stukken voor de eerstvolgende procedurevergadering op 17 december te versturen.

Toelichting
Taaleis
Naar aanleiding van vragen in het verslag en de motie Yesilgöz-Bontenbal[1] die op 19 november 2024 door de Tweede Kamer is aangenomen, heeft SPI gevraagd om de mogelijkheden voor een taaleis in de Participatiewet in kaart te brengen en het systeem van het taalonderwijs onder de loep te nemen. Op 4 november is de nota 'Participatiewet in balans – taaleis' met SPI besproken. Op 22 november is de vervolgnota 'Aanvullende opties taaleis' met SPI besproken. Naar aanleiding van het overleg op 22 november is de 'nota taaleis – proces verschillende opties' opgesteld. SPI heeft besloten dat de huidige taaleis behouden moet blijven. Dit is besproken met de VNG tijdens het overleg op 12 december.

[1] Kamerstukken II, 2024/25, 36 651, nr. 21.

Overzicht van opmerkingen bij Beslisnota - Nota naar aanleiding van het verslag en nota van wijziging P-wet in balans

Nummer: 1 Auteur: Nobel, J.N.J. Onderwerp: Tekst plaatsen Datum: 16-12-2024 15:42:06

SPI akkoord 16/12

De beantwoording van vragen over de taaleis (104, 105, 107 en 110) en de nota van wijziging zijn aangepast. De beantwoording is in lijn met de actieagenda integratie. SPI geeft bij vragen over de taaleis aan dat SPI ter uitvoering van de motie als eerste stap het schrappen van de taaleis ongedaan heeft gemaakt met de nota van wijziging en dat SPI hierbij wel het handhavingsregime in overeenstemming heeft gebracht met de reeds voorgestelde aanpassingen op dit onderwerp. Tevens geeft SPI aan dat verdere verbeteringen in verband met de effectiviteit en uitvoerbaarheid van de taaleis en een hierbij aansluitend systeem van taalonderwijs verder worden uitgewerkt in het kader van de actieagenda integratie.

Overige aanpassingen

- Aanpassingen in de antwoorden op vraag 29, 31, 44 en 46 n.a.v. opmerkingen
- Aanpassing in het antwoord over de inwerkingtreding (vraag 134).

Tijdspad en inwerkingtreding
Gelet op de vertraging die is ontstaan de afgelopen maanden, is het zeer onwaarschijnlijk dat 1 juli 2025 nog wordt gehaald. Dit geeft SPI ook aan in antwoord op vragen van de Kamer.

Om 1 juli 2025 te halen, dient het wetsvoorstel uiterlijk eind maart 2025 aangenomen te worden door de Eerste Kamer zodat het wetsvoorstel uiterlijk 1 april 2025 in het staatsblad gepubliceerd kan worden. Dit betekent dat de (vervolg)behandeling van het wetsvoorstel in de Eerste en Tweede Kamer in drie maanden tijd moet plaatsvinden. Dit is een zeer uitdagend tijdspad.

Bijlagen

Volgnummer	Naam	Actie	Informatie
1	Nota naar aanleiding van het verslag	Verzenden aan TK	
2	Aanbiedingsbrief nota van wijziging	Verzenden aan TK	
3	Nota van wijziging	Verzenden aan TK	
4	Participatiewet in balans: n.n.a.v.v. en nota van wijziging	Verzenden aan TK	Reactie MSZW
5	Nota ter beslissing boodschappen van levensmiddelen	Verzenden aan TK	
6	Nota ter beslissing "Participatiewet in balans: taaleis"	Verzenden aan TK	

7	Nota ter beslissing "Aanvullende opties taaleis"	Verzenden aan TK	Twee maal: 1. Reactie SPI 2. Reactie MSZW
8	Nota ter beslissing Taaleis – proces verschillende opties	Verzenden aan TK	

Datum
13-12-2024

Onze referentie
2024

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

TER BESLISSING

Directie [redacted]

[redacted]

Datum
14-11-2024

Onze referentie
2024 [redacted]

Opgesteld door
[redacted]

Uiterlijk bij
20 november 2024

Bijlage(n)
5

Aan SPI en MSZW

nota

Participatiewet in balans: n.n.a.v.v. en nota van wijziging

Aanleiding

Op donderdag 19 september jl. heeft de Tweede Kamer verslag uitgebracht van het wetsvoorstel Participatiewet in balans. Bijgevoegd vindt u de nota naar aanleiding van het verslag en de nota van wijziging.

Geadviseerd besluit

- MSZW wordt geadviseerd in te stemmen met de nota n.a.v. het verslag, specifiek met de antwoorden op de vragen 1, 3, 6, 86 en 127. Deze vragen raken aan uw beleidsterrein.
- SPI wordt geadviseerd:
    1. in te stemmen met de reactie op de motie over onder meer de taaleis.
    2. in te stemmen met de nota n.a.v. het verslag en daartoe de aanbiedingsbrief aan de voorzitter van de Tweede Kamer en de nota naar aanleiding van het verslag te ondertekenen.
    3. in te stemmen met de nota van wijziging en daartoe de toelichting te ondertekenen.

Indien u beiden akkoord bent, kan SPI de stukken naar de Tweede Kamer laten verzenden.

Kernpunten

- de nota n.a.v. het verslag is aangepast in lijn met de opmerkingen die u (SPI) tijdens de bespreking van de eerdere versie heeft gemaakt en in lijn met de nota over boodschappen van levensmiddelen waar u (SPI) akkoord op heeft gegeven.
- De nota van wijziging is opgesteld conform het eerdere voorstel waar u (SPI) akkoord mee bent gegaan. Tevens is geregeld dat de kostenbesparende bijdragen onder de vrijlating van 1200 euro komen te vallen.
- U (SPI) heeft aangegeven dat de stukken voor het WGO integratie op 25 november in de Kamer moeten liggen, daartoe dienen de stukken uiterlijk 22 november verstuurd te worden.

Toelichting

Reactie op de motie over de taaleis

Overzicht van opmerkingen bij Beslisnota - Participatiewet in balans: n.n.a.v.v. en nota van wijziging

Pagina: 1

T	Nummer: 1	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: Highlight	Datum: Onbepaald
	1, 3, 6, 86 en 127.			
	Nummer: 2	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: (Unknown)	Datum: Onbepaald
	Akkoord			

In de antwoorden over de taaleis verwijst u naar de motie[1] die op 19 november 2024 door de Tweede Kamer is aangenomen. In deze motie wordt onder meer verzocht 'het schrappen van de taaleis in de Participatiewet te heroverwegen en het systeem van taalonderwijs onder de loep te nemen' mee te nemen in actieagenda integratie. U geeft aan dat het kabinet de taaleis opnieuw gaat bekijken in het kader van deze actieagenda. Een gedegen heroverweging van het schrappen van de taaleis en het systeem van taalonderwijs onder de loep te nemen kost tijd. In de tussentijd kan ook op basis van het wetsvoorstel al een verplichting om de taal te leren worden opgelegd als dit nodig wordt geacht voor de arbeidsinschakeling. Hierdoor is de Tweede Kamer in staat het wetsvoorstel te behandelen conform de door de Tweede Kamer aangenomen motie Mohandis en Palmen[2].

Aanpassingen nota naar aanleiding van het verslag
De antwoorden op de vragen over giften (11, 40 t/m 57 en 86) en de taaleis (104, 107 en 110) zijn aangepast. In de antwoorden over giften geeft u (SPI) aan dat onder de vrijlating zowel giften als kostenbesparende bijdragen komen te vallen en dat dit met de nota van wijziging wordt geregeld.

Daarnaast zijn naar aanleiding van uw (SPI) opmerkingen of vanwege een actualisering van het onderwerp de volgende antwoorden aangepast:
- Antwoorden m.b.t. de vragen 6, 29 en 84.
- Antwoorden m.b.t. spoor 2 en spoor 3 (vragen 2, 14, 19 en 31);
- Antwoorden m.b.t. het bufferbudget (vragen 96 t/m 103 en 132). Doordat de nota van wijziging tegelijkertijd met de nota n.a.v. het verslag wordt verstuurd, zijn de antwoorden m.b.t. het bufferbudget in lijn gebracht met de nota van wijziging.

Nota van wijziging
In de nota van wijziging zijn, naast een aantal technische wijzigingen, de volgende onderwerpen opgenomen:
- *Bufferbudget*: aanpassingen na overleg met gemeenten om de uitvoerbaarheid van het wetsvoorstel te verbeteren en conform de nota n.a.v. het verslag en nota van wijziging inzake wetsvoorstel Participatiewet in balans waar u eerder akkoord bent gegaan;
- *Kostenbesparende bijdragen*: aanpassingen zoals besproken tijdens de beleidsstaf op 4 november en conform de nota over boodschappen van levensmiddelen;
- *Wijziging van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening i.v.m. gelijktrekken identificatieplicht*: het wetsvoorstel Participatiewet in balans regelt dat een burger zich voor een aanvraag voor een uitkering ook kan identificeren met een rijbewijs i.p.v. een paspoort. Om de wijze van identificatie tussen de Participatiewet in de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening gelijk te houden, wordt voorgesteld ook in de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening te regelen dat een rijbewijs voldoende is om zich te identificeren.

Tijdspad en inwerkingtreding
De beoogde inwerkingtredingsdatum van het wetsvoorstel is vooralsnog 1 juli 2025. Dit staat niet in het wetsvoorstel zelf opgenomen: de inwerkingtreding

[1] Kamerstukken II, 2024/25, 36 651, nr. 21.
[2] Kamerstukken II, 2023/24, 34 352, nr. 316.

Nummer: 1 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald

'het schrappen van de taaleis in de Participatiewet te heroverwegen en het systeem van taalonderwijs onder de loep te nemen' kost tijd.
nodig wordt geacht

Nummer: 2 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald

giften als kostenbesparende bijdragen

wordt bepaald bij Koninklijk Besluit. In de nota naar aanleiding van het verslag wordt dit wel aangegeven.

Om 1 juli 2025 te halen, dient het wetsvoorstel uiterlijk eind maart 2025 aangenomen te worden door de Eerste Kamer zodat het wetsvoorstel uiterlijk 1 april 2025 in het staatsblad gepubliceerd kan worden. Dit betekent dat de behandeling van het wetsvoorstel in de Eerste en Tweede Kamer in vier maanden tijd moet plaatsvinden. Dit is een (zeer) uitdagend tijdspad.

Bijlagen

Volgnummer	Naam	Actie	Informatie
1	Nota naar aanleiding van het verslag	Verzenden aan TK	
2	Aanbiedingsbrief nota van wijziging	Verzenden aan TK	
3	Nota van wijziging	Verzenden aan TK	
4	Aanbieding nota n.a.v. het verslag en nota van wijziging inzake wetsvoorstel Participatiewet in balans	Verzenden aan TK	
5	Nota ter beslissing boodschappen van levensmiddelen	Verzenden aan TK	

SPI opm 2/12 [redacted] 1

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

TER BESLISSING

Directie [redacted]

Aan SPI en MSZW

Datum
14-11-2024

nota

Participatiewet in balans: n.n.a.v.v. en nota van wijziging

Onze referentie
2024-[redacted]

Opgesteld door
[redacted]

Uiterlijk bij
20 november 2024

Bijlage(n)
5

Aanleiding

Op donderdag 19 september jl. heeft de Tweede Kamer verslag uitgebracht van het wetsvoorstel Participatiewet in balans. Bijgevoegd vindt u de nota naar aanleiding van het verslag en de nota van wijziging.

Geadviseerd besluit

- MSZW wordt geadviseerd in te stemmen met de nota n.a.v. het verslag, specifiek met de antwoorden op de vragen 1, 3, 6, 86 en 127. Deze vragen raken aan uw beleidsterrein.
- SPI wordt geadviseerd:
    1. in te stemmen met de reactie op de motie over onder meer de taaleis.
    2. in te stemmen met de nota n.a.v. het verslag en daartoe de aanbiedingsbrief aan de voorzitter van de Tweede Kamer en de nota naar aanleiding van het verslag te ondertekenen.
    3. in te stemmen met de nota van wijziging en daartoe de e toelichting te ondertekenen.

Indien u beiden akkoord bent, kan SPI de stukken naar de Tweede Kamer laten verzenden.

Kernpunten

- de nota n.a.v. het verslag is aangepast in lijn met de opmerkingen die SPI tijdens de bespreking van de eerdere versie heeft gemaakt, de uitvoering die SPI wilt geven aan de motie Yesilgöz-Bontenbal, en in lijn met de nota over boodschappen van levensmiddelen waar SPI akkoord op heeft gegeven.
- De nota van wijziging is opgesteld conform het eerdere voorstel waar SPI akkoord mee bent gegaan. Tevens is geregeld dat de kostenbesparende bijdragen onder de vrijlating van 1200 euro komen te vallen en de taaleis in de Participatiewet blijft behouden.
- Gelet op de voortgang van de behandeling van het wetsvoorstel, wordt u geadviseerd om de stukken voor de eerstvolgende procedurevergadering op 17 december te versturen.

Toelichting

Overzicht van opmerkingen bij Beslisnota - Participatiewet in balans: n.n.a.v.v. en nota van wijziging

Pagina: 1

Nummer: 1 Auteur: Nobel, J.N.J. Onderwerp: Tekst plaatsen Datum: 13-12-2024 16:21:35

SPI opm 2/12

Reactie op de motie over de taaleis
In de antwoorden over de taaleis verwijst u naar de motie[1] die op 19 november 2024 door de Tweede Kamer is aangenomen. In deze motie wordt onder meer verzocht 'het schrappen van de taaleis in de Participatiewet te heroverwegen en het systeem van taalonderwijs onder de loep te nemen' mee te nemen in actieagenda integratie. U geeft aan dat het kabinet de taaleis opnieuw gaat bekijken in het kader van deze actieagenda. Een gedegen heroverweging van het schrappen van de taaleis en het systeem van taalonderwijs onder de loep te nemen kost tijd. In de tussentijd kan ook op basis van het wetsvoorstel al een verplichting om de taal te leren worden opgelegd als dit nodig wordt geacht voor de arbeidsinschakeling. Hierdoor is de Tweede Kamer in staat het wetsvoorstel te behandelen conform de door de Tweede Kamer aangenomen motie Mohandis en Palmen[2]

Aanpassingen nota naar aanleiding van het verslag
De antwoorden op de vragen over giften (11, 40 t/m 57 en 86) en de taaleis (104, 107 en 110) zijn aangepast. In de antwoorden over giften geeft u (SPI) aan dat onder de vrijlating zowel giften als kostenbesparende bijdragen komen te vallen en dat dit met de nota van wijziging wordt geregeld.

Daarnaast zijn naar aanleiding van uw (SPI) opmerkingen of vanwege een actualisering van het onderwerp de volgende antwoorden aangepast:
- Antwoorden m.b.t. de vragen 6, 29 en 84.
- Antwoorden m.b.t. spoor 2 en spoor 3 (vragen 2, 14, 19 en 31);
- Antwoorden m.b.t. het bufferbudget (vragen 96 t/m 103 en 132). Doordat de nota van wijziging tegelijkertijd met de nota n.a.v. het verslag wordt verstuurd, zijn de antwoorden m.b.t. het bufferbudget in lijn gebracht met de nota van wijziging.

Nota van wijziging
In de nota van wijziging zijn, naast een aantal technische wijzigingen, de volgende onderwerpen opgenomen:
- *Bufferbudget*: aanpassingen na overleg met gemeenten om de uitvoerbaarheid van het wetsvoorstel te verbeteren en conform de nota n.a.v. het verslag en nota van wijziging inzake wetsvoorstel Participatiewet in balans waar u eerder akkoord bent gegaan;
- *Kostenbesparende bijdragen*: aanpassingen zoals besproken tijdens de beleidsstaf op 4 november en conform de nota over boodschappen van levensmiddelen;
- *Wijziging van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening i.v.m. gelijktrekken identificatieplicht*: het wetsvoorstel Participatiewet in balans regelt dat een burger zich voor een aanvraag voor een uitkering ook kan identificeren met een rijbewijs i.p.v. een paspoort. Om de wijze van identificatie tussen de Participatiewet in de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening gelijk te houden, wordt voorgesteld ook in de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening te regelen dat een rijbewijs voldoende is om zich te identificeren.

Tijdspad en inwerkingtreding
De beoogde inwerkingtredingsdatum van het wetsvoorstel is vooralsnog 1 juli 2025. Dit staat niet in het wetsvoorstel zelf opgenomen: de inwerkingtreding

[1] Kamerstukken II, 2024/25, 36 651, nr. 21.
[2] Kamerstukken II, 2023/24, 34 352, nr. 316.

wordt bepaald bij Koninklijk Besluit. In de nota naar aanleiding van het verslag wordt dit wel aangegeven.

Om 1 juli 2025 te halen, dient het wetsvoorstel uiterlijk eind maart 2025 aangenomen te worden door de Eerste Kamer zodat het wetsvoorstel uiterlijk 1 april 2025 in het staatsblad gepubliceerd kan worden. Dit betekent dat de behandeling van het wetsvoorstel in de Eerste en Tweede Kamer in vier maanden tijd moet plaatsvinden. Dit is een (zeer) uitdagend tijdspad.

Bijlagen

Volgnummer	Naam	Actie	Informatie
1	Nota naar aanleiding van het verslag	Verzenden aan TK	
2	Aanbiedingsbrief nota van wijziging	Verzenden aan TK	
3	Nota van wijziging	Verzenden aan TK	
4	Aanbieding nota n.a.v. het verslag en nota van wijziging inzake wetsvoorstel Participatiewet in balans	Verzenden aan TK	
5	Nota ter beslissing boodschappen van levensmiddelen	Verzenden aan TK	

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Staatssecretaris akkoord met optie 2, 2-12-2024 [1]

Nu aanpassen in de wet anders geen wettelijke grondslag voor taaleis irlt bijstand [2]

BESLISSING

Aan Staatssecretaris
CC. Minister van SZW

Directie

Datum
22-11-2024

Onze referentie
2024-

Opgesteld door

Uiterlijk bij
26 november 2024

Bijlage(n)
0

nota

Taaleis: proces opties

Taaleis onderdeel laten zijn vd Pwet en de verdere heroverweging meenemen in actieagenda integratie [3]

Aanleiding
In de motie Yesilgöz-Bontenbal wordt opgeroepen om in het kader van de actieagenda integratie het schrappen van de taaleis uit de Participatiewet te heroverwegen en het systeem van het taalonderwijs onder de loep te nemen. U heeft gevraagd om nader in kaart te brengen wat de gevolgen zijn als:

I. de heroverweging volledig wordt meegenomen in de actieagenda integratie; en, [4]
II. de taaleis voor nu onderdeel blijft van de Participatiewet en de verdere heroverweging wordt meegenomen in de actieagenda integratie.

Geadviseerd besluit
U wordt geadviseerd om voor optie 1 "verdere uitwerking in het kader van de actieagenda" te kiezen.

Kernpunten
Optie I. De heroverweging wordt volledig meegenomen in de actieagenda integratie
Argumenten:

- De tekst van de motie lijkt ruimte te laten om echt even goed te kijken naar wat nodig is (heroverwegen en passend taalaanbod).
- Dit biedt tijd om nadere opties voor een effectieve taaleis te overwegen waar een passend taalaanbod onderdeel van uitmaakt.
- Dit biedt tijd om de uitvoering (gemeenten) goed mee te nemen in het opstellen van een nieuwe taaleis en de effectiviteit, eenvoud en uitvoerbaarheid een belangrijke toetssteen te laten zijn. En dit te wegen in het verzoek in de motie om het taalonderwijs in den brede onder de loep te nemen.
- De parlementaire behandeling van het wetsvoorstel Participatiewet in balans kan doorgaan, zonder dat dit nog verdere vertraging oploopt. Door de heroverweging van de taaleis is waarschijnlijk al sprake van 6 maanden uitstel.
- Geen extra wijzigingen toevoegen aan het wetsvoorstel Participatiewet in balans leidt mogelijk ook tot terughoudendheid om de rest van de voorstellen aan te passen of nieuwe voorstellen toe te voegen.
- Ook op basis van het wetsvoorstel Participatiewet in balans is het mogelijk om taalverplichtingen op te leggen en te korten op de uitkering als de verplichtingen niet worden nagekomen.

Overzicht van opmerkingen bij Beslisnota - Taaleis: proces opties

Pagina: 1

Nummer: 1 Auteur: Nobel, J.N.J. Onderwerp: Tekst plaatsen Datum: 2-12-2024 09:50:54

Staatssecretaris akkoord met optie 2, 2-12-2024

Nummer: 2 Auteur: Nobel, J.N.J. Onderwerp: FreeText Datum: Onbepaald

Nu aanpassen in de wet anders geen wettelijke grondslag voor taaleis irlt bijstand

Nummer: 3 Auteur: Nobel, J.N.J. Onderwerp: FreeText Datum: Onbepaald

Taaleis onderdeel laten zijn vd Pwet en de verdere heroverweging meenemen in actieagenda integratie

Nummer: 4 Auteur: Nobel, J.N.J. Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald

integratie; en,
de taaleis voor nu onderdeel blijft van de Participatiewet en de verdere heroverweging wordt meegenomen in de actieagenda integratie.

Kanttekeningen:
- De huidige strikte taaleis wordt met het wetsvoorstel Participatiewet in balans uit de Participatiewet gehaald. Sommige partijen zullen dit mogelijk niet begrijpen.
- De heroverweging vindt niet plaats in het kader van dit wetsvoorstel en een eventuele wetswijziging wordt in een separaat wetgevingstraject opgepakt. Een wetgevingstraject duurt gemiddeld twee jaar, maar als het met urgentie wordt opgepakt door alle betrokken partijen kan een doorlooptijd van 12 tot 16 maanden worden gehaald.

<u>Optie II. De taaleis blijft voor nu onderdeel van de Participatiewet en de vervolguitwerking van de heroverweging wordt meegenomen in de actieagenda integratie</u>
Argumenten:
- U geeft op korte termijn uitvoering aan de motie Yesilgöz en Bontenbal door de huidige strikte taaleis niet te schrappen.
- Handhaving van de taaleis kan worden gecombineerd met de verdere heroverweging in het kader van de actieagenda integratie. Dat geeft de mogelijkheid om dan te komen tot een effectieve variant van de taaleis waar een passend taalaanbod onderdeel vanuit maakt.
- De huidige taaleis wordt wel op één punt aangepast: het handhavingsregime wordt in overeenstemming gebracht met de Participatiewet in balans en de maatregelen worden opgenomen in het Maatregelenbesluit socialezekerheidswetten.
    - Bij overtreding volgt een maatregel uit de derde categorie. Dit houdt in dat een maatregel kan worden opgelegd voor ten minste één maand en ten hoogste zes maanden. De hoogte van de maatregel is 25% van de uitkering. Dit betekent dat iemand 25% minder uitkering ontvangt. Het college heeft daarbij de mogelijkheid om – gelet op de omstandigheden van het geval – de maatregel te verlagen naar 15% of te verhogen tot ten hoogste 100%.
    - Afzien van sanctioneren is mogelijk indien er geen sprake is van verwijtbaarheid, er sprake is van dringende redenen of als sanctionering geen doel dient.

Kanttekening:
- De huidige taaleis is bewezen ineffectief, bureaucratisch en complex. En werkt daarmee, mede doordat niet voorzien is in middelen voor taalaanbod, belemmerend voor arbeidsparticipatie.
- Gemeenten zijn mede daarom sterk tegenstander van de huidige taaleis.
- Voor taalaanbod kunnen pas bij de voorjaarsbesluitvorming middelen beschikbaar komen. Zonder middelen aan gemeenten beschikbaar te stellen om bijstandsgerechtigden te ondersteunen om de taal te leren, wordt het beoogde doel niet bereikt.
- Er wordt afbreuk gedaan aan de generieke participatieplicht, waardoor gemeenten minder ruimte krijgen om de meest urgente knelpunten die bijstandsgerechtigden belemmeren om aan het werk te gaan, te prioriteren.
- Dit levert +/- 6 maanden vertraging op voor de inwerkingtreding van het wetsvoorstel Participatiewet in balans. Er moet een nota van wijziging worden ingediend bij de Tweede Kamer. Dit kost tijd (zie ook vervolg). Dit betekent dat mensen langer moeten wachten op wijzigingen die hen stimuleren om aan

het werk te gaan, op een minder rigide handhavingssysteem en gewezen zelfstandigen minder snel voor IOAZ in aanmerking komen.
- Een extra wijziging toevoegen aan het wetsvoorstel Participatiewet in balans leidt er mogelijk toe dat het draagvlak voor de rest van de wijzingen onder druk komt te staan.
- Het is waarschijnlijk dat de Participatiewet op een later moment nogmaals moet worden aangepast naar aanleiding van de volledige heroverweging. Dit vergt nogmaals een wetgevingstraject.
- De FNV heeft in haar inbreng t.b.v. het WGO Integratie en maatschappelijke samenhang aangedrongen om het schrappen van de taaleis in haar huidige vorm te handhaven.

Toelichting

Politieke context
- De motie spreekt over het heroverwegen van de taaleis en is zeer breed aangenomen in de Tweede Kamer. Dit betekent echter niet dat het behouden van de huidige taaleis zonder meer kan rekenen op steun in de Tweede dan wel de Eerste Kamer. De motie spreekt immers over het heroverwegen van de taaleis en niet over het behouden van de huidige taaleis.
- Het wetsvoorstel Participatiewet in balans kan op brede steun rekenen om snel in te voeren. De vraag is of deze steun er ook nog is als zaken worden toegevoegd of gewijzigd.

Vervolg en communicatie
- Indien u kiest voor optie I, kan de nota naar aanleiding van het verslag worden verstuurd naar de Tweede Kamer.
  - Gelet op het verzoek van de Kamercommissie wordt geadviseerd de stukken voor de eerstvolgende procedurevergadering op 3 december te versturen.
- Indien u kiest voor optie II, dient de nota naar aanleiding van het verslag te worden herzien en moet een nota van wijziging worden opgesteld. Naar verwachting kan de nota van wijziging spoedig na het kerstreces en voor het eerstvolgende commissiedebat – nu ingepland op 16 januari 2025 – naar de Tweede Kamer worden verzonden.
  - Om de eerste maatregelen per 1 juli 2025 inwerking te laten treden, dient het wetsvoorstel uiterlijk 1 april in het Staatsblad te staan. Het is zeer onwaarschijnlijk dat dit wordt gehaald, waardoor de inwerkingtreden (gelet op de vaste verandermomenten van wetgeving) pas per 1 januari 2026 mogelijk is.
- Ongeacht de gekozen optie, is nader overleg en afstemming met de VNG en gemeenten noodzakelijk.
- Ongeacht de gekozen optie, moet worden bezien hoe en binnen welke tijdspad de financiële middelen geregeld kunnen worden.

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

TER BESLISSING

Directie
[redacted]

Datum
24-10-2024

Onze referentie
2024-[redacted]

Opgesteld door
[redacted]

Uiterlijk bij
1 november 2024

Bijlage(n)
1

Aan
Staatssecretaris

nota

Participatiewet in balans: taaleis

Aanleiding

In een overleg op 23 oktober jl. heeft u aangegeven dat het aan het werk helpen van bijstandsgerechtigden één van uw belangrijkste doelstellingen is en dat u het onvoldoende beheersen van de Nederlandse taal als een groot obstakel ziet. U heeft daarom gevraagd om te verkennen of een taaleis op een effectieve manier in het wetsvoorstel Participatiewet in balans kan worden opgenomen, zodat dit na een motie van de Kamer in het wetsvoorstel kan worden meegenomen. Ook heeft u gevraagd naar de consequenties van deze aanpassing op de planning. In deze nota worden opties geschetst.

Deze nota is voor bespreking in de beleidsstaf van 4 november.

Geadviseerd besluit

1. U wordt geadviseerd om het wetsvoorstel niet aan te passen en in de nota naar aanleiding van het verslag sterker te benadrukken dat een taaleis kan worden opgelegd als dit nodig wordt geacht.
2. Indien u het wetsvoorstel wel wilt aanpassen, wordt geadviseerd om in de generieke participatieplicht taal expliciet te benoemen.

Kernpunten

- Het (leren) beheersen van de Nederlandse taal is van groot belang om te kunnen participeren in Nederland. Dat geldt ook voor het vinden/behouden van werk. Taal is een cruciale factor om te integreren in de Nederlandse samenleving. Daarnaast zijn e ook mensen in Nederland op de arbeidsmarkt participeren die de Nederlandse taal niet (goed) beheersen en waar juist het participeren leidt tot een betere taalbeheersing.
- Met gemeenten, VNG en Divosa is gesproken over het behouden van een taaleis die op een ieder van toepassing is. Hier is geen draagvlak voor.
- De taaleis kan op een effectieve manier, passend bij de uitgangspunten van de wetsvoorstellen Participatiewet in balans en handhaving sociale zekerheid, onderdeel uitmaken van het wetsvoorstel Participatiewet in Balans:
    1. Door het wetsvoorstel ongewijzigd te laten. Op grond van de voorgestelde generieke participatieplicht kunnen gemeenten een taaleis opleggen indien dit nodig wordt geacht om bijstandsgerechtigden aan het werk te helpen. Dit kan u nog extra benadrukken in de nota naar aanleiding van het verslag. Gemeenten

kunnen ook een maatregel opleggen als iemand verwijtbaar onvoldoende meewerkt.

2. Alternatief: wetsaanpassing
   A. Door de taaleis als onderdeel van de generieke participatieplicht te expliciteren.
   B. gemeenten te verplichten in hun verordening regels te stellen met betrekking tot het beoordelen van het beheersen van de Nederlandse taal (met het oog op arbeidsinschakeling) en de inspanningen die daarvoor worden verricht door de bijstandsgerechtigde.

Toelichting
In deze toelichting wordt ingegaan op 1) effectiviteit van de taaleis, 2) de opties voor een taaleis in het wetsvoorstel Participatiewet in balans, 3) de planning van het wetsvoorstel

1) Effectiviteit van de taaleis

De bijstand is een tijdelijk vangnet, dat is gericht om mensen weer te laten uitstromen naar werk. Alle stakeholders, inclusief de doelgroep van bijstandsgerechtigden zelf, onderschrijven het belang van het leren van de Nederlandse taal voor participatie in Nederland. Taalbeheersing is veelal nodig voor communicatie, zowel op de werkvloer als in bredere sociale interactie.[1]

Op dit moment is er een taaleis opgenomen in de Participatiewet. Deze is zeer gedetailleerd vormgegeven met hardvochtige handhavingsvoorschriften. Uit de evaluatie die in 2019 is uitgevoerd, blijkt dat er geen directe invloed van de taaleis op uitstroom naar werk kan worden gevonden. Indien uitstroom aan de orde is, is dat het gevolg van een volledig re-integratietraject waar taal onderdeel van uitmaakt. De doelgroep heeft immers vaak te maken met (complexe) multi-problematiek, waardoor aandacht voor taal alleen onvoldoende is.

Voor meer informatie over de huidige taaleis, de taaleis in de Wet inburgering 2021 en het flankerend beleid op taal wordt verwezen naar bijlage 1.

2) Opties taaleis in het wetsvoorstel Participatiewet in balans

Welke andere opties zijn er? (ik heb geen kaders meegegeven)

U heeft gevraagd om opties om de taaleis in het wetsvoorstel Participatiewet in balans op te nemen. Bij het in kaart brengen van de opties zijn de volgende kaders in acht genomen:

- De Uitgangspunten van het wetsvoorstel, te weten zijn de menselijke maat en vertrouwen in de burger en de uitvoering, en vereenvoudiging. Dat is in lijn met het Regeerprogramma.
- Deze uitgangspunten gelden ook voor de herziening van de sociale zekerheid en onderliggende maatregelenbesluit.

Gelet op bovenstaande zijn twee opties uitgewerkt:

I. Het huidige voorstel handhaven en in de nota naar aanleiding van het verslag stevig benadrukken dat de taaleis hier onderdeel van is, en
II. Wetsaanpassing die kan bestaan uit optie A of optie A en B:

[1] Significant Public (2019); Taal als middel of als doel? Evaluatie van de Taaleis in de Participatiewet.

Nummer: 1 Auteur: Nobel, J.N.J. Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald

eis is zeer
Uit de
evaluatie die in 2019 is uitgevoerd, blijkt dat er geen directe invloed van de taaleis
op uitstroom naar werk kan worden gevonden.

Nummer: 2 Auteur: Nobel, J.N.J. Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald

aandacht voor taal alleen onvoldoende is.

Nummer: 3 Auteur: Nobel, J.N.J. Onderwerp: FreeText Datum: Onbepaald

Welke andere opties zijn er? (ik heb geen kaders meegegeven)

Nummer: 4 Auteur: Nobel, J.N.J. Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald

Bij het in kaart brengen van de opties zijn de volgende kaders in acht genomen:

A. in de wet expliciteren dat de taaleis onderdeel is van de generieke participatieplicht
B. gemeenten verplichten om in hun verordening hier nader beleid voor vast te stellen.

Per optie wordt toegelicht wat de optie inhoudt, wat de budgettaire gevolgen zijn, wat het draagvlak is bij gemeenten, wat de impact is op de doelgroep en wat dit betekent voor de handhaving richting bijstandsgerechtigden en richting gemeenten.

Een verdergaande taaleis past niet binnen de huidige uitgangspunten van de eerder genoemde wetsvoorstellen. De afgelopen jaren hebben ons geleerd dat dergelijk strikte eisen met een hardvochtig handhavingsregime niet passend zijn. Voor meer informatie wordt verwezen naar de bijlagen. Daarbij geldt dat als er een intensievere taaleis wordt opgelegd, dit op breed verzet van gemeenten stuit en tot een [1]anzienlijke claim [2]oor extra middelen voor de uitvoering hiervan leiden. Deze middelen zijn momenteel niet beschikbaar. Hoeveel? [3]

I. Huidige voorstel handhaven

- *Toelichting*

De generieke participatieplicht is een plicht die door bijstandsgerechtigden moet worden nagekomen. De plicht houdt in dat de bijstandsgerechtigde betaald werk moet zien te behouden, verkrijgen en aanvaarden, aangeboden voorzieningen in het kader van re-integratie moet aanvaarden en, indien arbeidsinschakeling nog niet mogelijk is, naar vermogen maatschappelijk moet participeren. Deze verplichtingen zijn van rechtswege verbonden aan de bijstand. De gemeente heeft instrumentarium om maatregelen op te leggen als de bijstandsgerechtigde zich niet aan deze verplichtingen houdt. De generieke participatieplicht vervangt de niet goed met elkaar te combineren, niet realistische en nauwelijks uitvoerbare gestandaardiseerde en gespecificeerde participatieverplichtingen die nu in de wet staan (zoals de huidige taaleis en bereid moet zijn om in totaal 3 uur te reizen als dit noodzakelijk is voor werk).

In de huidige taaleis is 1F het minimumniveau. Maar differentiatie is noodzakelijk, vooral ook omdat de doelgroep van de Participatiewet heterogeen van samenstelling is. Zo [5]ehoren er ook mensen met een (licht) verstandelijke beperking toe voor wie misschien 1F niveau al teveel gevraagd is of de lat juist te laag legt voor mensen die hoger gekwalificeerd werk zouden kunnen verrichten. [6]aarom krijgen gemeenten de ruimte om per bijstandsgerechtigde te bepalen wat het haalbare taalniveau is gericht op de uitstroom naar werk. Dit sluit ook aan bij een aanbeveling uit de evaluatie en de beleidsanalyse die is uitgevoerd in het kader van Participatiewet in balans.

Omdraaien taaleis is de norm gemeente vrijheid bij bijv. Verstandelijk beperkten [4]

De gemeente kan de verplichtingen afstemmen op de mogelijkheden en omstandigheden van de bijstandsgerechtigde. Het nader invullen van de generieke participatieplicht geeft gemeenten de ruimte om met bijstandsgerechtigden waar nodig afspraken te maken over hun activiteiten, wat zij van de gemeente kunnen verwachten en wat de gemeente van de bijstandsgerechtigde verwacht. Het (gaan) beheersen van de Nederlandse taal [7]an hier onderdeel van zijn. Dit aspect kan sterker worden benadrukt in de nota naar aanleiding van het verslag.

Moet [8]

- *Budgettaire gevolgen*

Pagina: 3

Nummer: 1 Auteur: Nobel, J.N.J. Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald
aanzienlijke claim voor extra middelen voor de uitvoering hiervanleiden. Deze middelen zijn momenteel niet beschikbaa

Nummer: 2 Auteur: Nobel, J.N.J. Onderwerp: Underline Datum: Onbepaald
voor extra middelen

Nummer: 3 Auteur: Nobel, J.N.J. Onderwerp: FreeText Datum: Onbepaald
Hoeveel?

Nummer: 4 Auteur: Nobel, J.N.J. Onderwerp: FreeText Datum: Onbepaald
Omdraaien taaleis is de norm gemeente vrijheid bij bijv. Verstandelijk beperkten

Nummer: 5 Auteur: Nobel, J.N.J. Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald
behoren er ook mensen met een (licht) verstandelijke
beperking toe voor wie misschien 1F niveau al teveel gevraagd is of de lat juist te
laag legt voor mensen die hoger gekwalificeerd werk zouden kunnen verrichten.

Nummer: 6 Auteur: Nobel, J.N.J. Onderwerp: Underline Datum: Onbepaald
Daarom krijgen gemeenten de ruimte om per bijstandsgerechtigde te bepalen wat
het haalbare taalniveau is gericht op de uitstroom naar werk.

Nummer: 7 Auteur: Nobel, J.N.J. Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald
kan

Nummer: 8 Auteur: Nobel, J.N.J. Onderwerp: FreeText Datum: Onbepaald
Moet

Dit voorstel heeft geen budgettaire gevolgen, zoals nu al is aangegeven in ramingen bij het wetsvoorstel. Bij wetsvoorstel Participatiewet in balans is voor het schrappen van de taaleis geen besparing ingeboekt.

- *Draagvlak gemeenten*

Gemeenten beoordelen de generieke participatieplicht positief, al plaatsen zij wel kanttekeningen bij het budgettair neutraal kunnen uitvoeren ervan. Gemeenten geven aan dat zij al veel aandacht besteden aan taal. Daarbij geven zij ook aan dat er bij de doelgroep van de Participatiewet vaak sprake is van multi-problematiek. Gemeenten zijn daarom blij dat zij ruimte krijgen voor maatwerk zodat per individu kan worden bezien wat de beste weg is om hen naar werk te begeleiden.

Als gemeenten er al veel aandacht aanbesteden is de taaleis geen probleem

- *Impact op de doelgroep*

Door de generieke participatieplicht wordt benadrukt dat gemeenten rekening moeten houden met de mogelijkheden en omstandigheden van het individu. Verplichtingen kunnen ook worden toegespitst op de individuele situatie. Hierdoor krijgt de bijstandsgerechtigde geen onhaalbare verplichtingen opgelegd.

- *Handhaving richting bijstandsgerechtigden*

Het niet meewerken aan/niet naleven van de taaleis – indien die wordt opgelegd in het kader van de generieke participatieplicht valt onder de derde categorie van het maatregelenbesluit. In deze categorie zijn plichten ingedeeld die betrekken hebben op re-integratie en werkhervatting. Hier wordt zeer groot belang aan gehecht, waardoor de hieraan gerelateerde plichten ingedeeld zijn in een relatief zware categorie.

Door de indeling in de derde categorie moet een waarschuwing of een maatregel worden opgelegd indien de generieke participatieplicht en eventuele nader toegespitste verplichtingen niet worden nageleefd. Deze maatregel kan worden opgelegd voor ten minste één maand en ten hoogste zes maanden. De hoogte van de maatregel is 25% van de uitkering. Dit betekent dat iemand 25% minder uitkering ontvangt. Het college heeft daarbij de mogelijkheid om – gelet op de omstandigheden van het geval – de maatregel te verlagen naar 15% of te verhogen tot ten hoogste 100%. Afzien van sanctioneren is mogelijk indien er geen sprake is van verwijtbaarheid, er sprake is van dringende redenen of als sanctionering geen doel dient.

- *Handhaving richting gemeenten*

De gemeenteraad controleert de uitvoering van de Participatiewet door colleges van burgemeester en wethouders. Het Rijk kan alleen optreden als er sprake is van ernstige tekortkomingen in de rechtmatige uitvoering van de wet.

Gemeenten hebben binnen de generieke participatieplicht de bevoegdheid om een taaleis op te leggen, dit is geen harde verplichting. Er is dan ook geen mogelijkheid om richting gemeenten op te treden als zij de taaleis niet inzetten.

Erg onwenselijk

II. Wetswijziging

- *Toelichting*

Zoals bij optie I aangegeven is in het wetsvoorstel bedoeld dat de taaleis kan worden opgelegd in het kader van de generieke participatieplicht. Het is mogelijk

Nummer: 1 Auteur: Nobel, J.N.J. Onderwerp: FreeText Datum: Onbepaald

Als gemeenten er al veel aandacht aanbesteden is de taaleis geen probleem

Nummer: 2 Auteur: Nobel, J.N.J. Onderwerp: Underline Datum: Onbepaald

Gemeenten
geven aan dat zij al veel aandacht besteden aan

Nummer: 3 Auteur: Nobel, J.N.J. Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald

Het Rijk kan alleen optreden als er sprake is
van ernstige tekortkomingen in de rechtmatige uitvoering van de wet.

Nummer: 4 Auteur: Nobel, J.N.J. Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald

Gemeenten hebben binnen de generieke participatieplicht de bevoegdheid om een
taaleis op te leggen, dit is geen harde verplichting. Er is dan ook geen
mogelijkheid om richting gemeenten op te treden als zij de taaleis niet inzetten.

Nummer: 5 Auteur: Nobel, J.N.J. Onderwerp: Underline Datum: Onbepaald

. Er is dan ook geen
mogelijkheid om richting gemeenten op te treden als zij de taaleis niet inzetten.

Nummer: 6 Auteur: Nobel, J.N.J. Onderwerp: FreeText Datum: Onbepaald

Erg onwenselijk

om het wetsvoorstel aan te passen zodat dit meer wordt benadrukt (optie IIA) . Daarnaast is het mogelijk gemeenten te verplichten om in hun verordening beleid rondom de taaleis vast te stellen (optie IIB).

Optie IIA
In het wetsvoorstel kan worden opgenomen dat taal expliciet genoemd wordt in het artikel over de generieke participatieplicht. Bijvoorbeeld door te explicitering dat taalbeheersing (nog) nadrukkelijk(er) de aandacht krijgt bij de beoordeling of bijstandsgerechtigden aan verplichtingen voldoen en e dat zij zich voldoende inspannen om aan de taalverplichting te voldoen.

Optie IIB
Eventueel kan deze optie worden aangevuld met een verplichting voor gemeenten om in hun verordening regels te stellen voor het beoordelen van het beheersen door een bijstandsgerechtigde van de Nederlandse taal (met het oog op arbeidsinschakeling) en de inspanningen die daarvoor worden verricht door de bijstandsgerechtigde.

- *Budgettaire gevolgen*

Een explicitering in de wettekst van het voorgenomen beleid (optie IIA) heeft geen budgettaire gevolgen. Een verordeningsplicht (optie IIB) leidt waarschijnlijk tot meer administratieve lasten bij gemeenten en kan mogelijk een claim van gemeenten met zich meebrengen.

- *Draagvlak gemeenten*

Optie IIA: Gemeenten staan positief tegenover het schrappen van de huidige taaleis uit de Participatiewet. Het onderbrengen van een nieuwe taaleis bij de generieke participatieplicht heeft niet hen voorkeur, maar geeft hen alsnog de ruimte voor eigen uitvoering en afstemming van verplichtingen op de situatie van de bijstandsgerechtigde. Daarnaast geven gemeenten aan dat het ook het belang van taal benadrukt en gemeenten kan helpen om daar waar nodig bijstandsgerechtigden een extra duwtje te geven.

Optie IIB: Het stellen van regels in een verordening is een bekend fenomeen binnen de gedecentraliseerde uitvoering door gemeenten, maar verhoogt wel de administratieve lasten voor de gemeenten. Daarnaast zorgt het ervoor dat zij ook bij het toepassen van de taaleis aan veel meer regels gebonden zijn en dus meer tijd kwijt zijn aan administratieve lasten en daardoor minder tijd overhouden voor de mensen. Deze extra last kan er tevens toe leiden dat gemeenten keuzes moeten gaan maken op waar zij hun personeel en geld op inzetten. Dit kan er toe leiden dat gemeenten nog meer gaan inzetten op bijstandsgerechtigden die op korte termijn naar werk begeleid kunnen worden en de bijstandsgerechtigden met complexe problematiek onvoldoende aandacht krijgen. Er is daarom geen draagvlak bij gemeenten voor deze optie.

- *Impact op de doelgroep*

Er kan rekening gehouden worden met de mogelijkheden en omstandigheden van het individu bij het invullen van de generieke participatieplicht.

- *Handhaving richting bijstandsgerechtigden*

Ook deze aanpassing zal vallen onder het maatregelenbesluit. Afhankelijk van de precieze vormgeving, zal bij overtreding een maatregel uit de derde of vierde categorie kunnen worden opgelegd. In dit laatste geval is een zwaardere motivering vereist. Daar wordt nog over nagedacht.

- *Handhaving richting gemeenten*

De mogelijkheden voor het Rijk om gemeenten aan te spreken zijn ook in deze variant beperkt. In het geval een verordeningsplicht wordt opgenomen kunnen gemeenten wel worden aangesproken als deze verordening ontbreekt.

Ik mis een variant [1] aar gemeenten wel aangesproken kunnen worden

3) Planning wetsvoorstel

U heeft aangegeven pas te willen handelen als ervanuit de Tweede Kamer een motie is aangenomen waarin meer aandacht wordt gevraagd voor taal in de bijstand. Dit betekent dat – ongeacht welke optie u kiest – een vertraging optreedt in de verzending van de nota naar aanleiding van het verslag en de nota van wijziging, omdat de motie moet worden afgewacht. Onderstaande planningen gelden vanaf het moment dat er is ingestemd met de motie en met het voorbehoud dat het parlement over haar eigen agenda gaat.

Optie I huidige voorstel handhaven

Zodra de motie is aangenomen, kunnen de stukken naar de Kamer worden verstuurd. Tijdens de eerstvolgende procedurevergadering zal naar verwachting bepaald worden dat de plenaire behandeling kan plaatsvinden. Het is vervolgens aan de Kamer om het debat in te plannen. Het is afhankelijk van het moment van indienen en de voortvarendheid waarmee het debat wordt ingepland of (gedeeltelijke) inwerkingtreding per 1 juli 2025 nog realistisch is.

Optie II taaleis expliciet invoegen

Vooruitlopend op de motie, zullen we de nota van wijziging voorbereiden en de antwoorden in de nota naar aanleiding van het verslag daarmee in lijn brengen. Voor optie IIA geldt dat afstemming in het bestuurlijk overleg met de VNG waarschijnlijk voldoende is. Voor optie IIB is naar verwachting meer afstemming met de partijen nodig, gelet op de weerstand.

Zoals aangegeven in zowel de nota als het overleg met u op 28 oktober, zal het toevoegen van de taaleis naar verwachting een tweede schriftelijke ronde opleveren. [3] Dit betekent een flinke vertraging, waardoor de beoogde inwerkingtreding per 1 juli 2025 zeker in het geding komt. Hoe groot de vertraging is, hangt af van de gekozen optie en de termijn waarop de bestuurlijke afstemming kan worden voltooid. Alle vormen van vertraging leiden tot weerstand bij betrokken partijen.

Bijlagen

Volgnummer	Naam	Actie	Informatie
1	Nadere informatie over taaleisen en taalbeleid	Ter informatie (niet verzenden)	

Nummer: 1 Auteur: Nobel, J.N.J. Onderwerp: FreeText Datum: Onbepaald

Ik mis een variant aaar gemeenten wel aangesproken kunnen worden

Nummer: 2 Auteur: Nobel, J.N.J. Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald

mogelijkheden voor het Rijk om gemeenten aan te spreken zijn ook in deze variant beperkt.

Nummer: 3 Auteur: Nobel, J.N.J. Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald

Dit betekent een flinke vertraging, waardoor de beoogde inwerkingtreding per 1 juli 2025 zeker in het geding komt. Hoe groot de vertraging is, hangt af van de gekozen optie en de termijn waarop de bestuurlijke afstemming kan worden voltooid. Alle vormen van vertraging leiden tot weerstand bij betrokken partij

SPI besproken 4/11 [redacted] 1

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

TER BESLISSING

Directie [redacted]

Aan
Staatssecretaris

Datum
29-10-2024

Onze referentie
2024 [redacted]

Opgesteld door
[redacted]

nota

Boodschappen van levensmiddelen

Uiterlijk bij
1 november 2024

Bijlage(n)
1

Aanleiding

De Tweede Kamer heeft in het verslag over het wetsvoorstel Participatiewet in balans en het lid Van Kent heeft in een losse set vragen gesteld over de voorgestelde giftenvrijlating van €1200 en het feit dat giften in natura/ boodschappen hier niet onder vallen.

Tijdens het overleg met u op 25 oktober jl. heeft u aangegeven dat boodschappen van levensmiddelen ook onder de giftenvrijlating moeten vallen. In deze nota wordt u nader geïnformeerd over de (on)mogelijkheden en het draagvlak hiervoor in de praktijk.

Geadviseerd besluit

U wordt geadviseerd een vrijlating te regelen voor kostenbesparende bijdragen, waaronder boodschappen.

Kernpunten

- In het huidige wetsvoorstel is enkel een giftenvrijlating voor giften in geld (cash / giraal) en giften in natura die te gelde gemaakt kunnen worden opgenomen.
- Giften in natura die niet te gelde kunnen worden gemaakt, zoals boodschappen van levensmiddelen, vallen hier niet onder. Dit betekent dat iemand €100 aan giften in geld niet hoeft te melden en €100 aan boodschappen wel. Dit verschil is niet uit te leggen en heeft daarom tot veel Kamervragen geleid.
- Boodschappen van levensmiddelen zijn juridisch gezien anders dan een gift in geld. Het zijn kostenbesparende bijdragen.
- Er is géén rechtvaardigingsgrond om enkel boodschappen van levensmiddelen vrij te laten. Dit is wel breder mogelijk voor kostenbesparende maatregelen.
- Hierdoor geldt voor alle extra's die bijstandsgerechtigden ontvangen, dezelfde (niet) actieve meldingsplicht, waardoor het wetsvoorstel beter uitlegbaar wordt.
- Gemeenten zijn wel kritisch over dit voorstel. Er is al ruimte in de praktijk om boodschappen niet in aanmerking te nemen. Bovendien zien zij een risico op fraude.

Overzicht van opmerkingen bij Beslisnota - Boodschappen van levensmiddelen

Pagina: 1

Nummer: 1 Auteur: Nobel, J.N.J. Onderwerp: Tekst plaatsen Datum: 13-12-2024 16:25:42

SPI besproken 4/11

Toelichting

- Het huidige wetsvoorstel regelt een giftenvrijlating voor giften in geld en giften die te gelde gemaakt kunnen worden tot €1200 per jaar.
- Boodschappen van levensmiddelen kunnen niet te gelde worden gemaakt. Men kan er niet vrijelijk over beschikken en daardoor vallen deze niet onder het zogeheten middelenbegrip.
- Hierdoor kunnen boodschappen juridisch ook niet onder de giftenvrijlating vallen. Zie voor meer informatie de bijlage.
- Door boodschappen te ontvangen, heeft men minder noodzakelijke kosten om te maken. Het is dus een kostenbesparing.
- Het is echter niet mogelijk om de vrijlating alleen te laten zien op boodschappen. Wat rechtvaardigt het ontvangen van boodschappen wel en bijvoorbeeld een paar schoenen of schoolspullen voor de kinderen niet? Anders gezegd: dat zou allemaal uit de algemene bijstandsnorm betaald moeten kunnen worden. Het is dan ook niet uit te leggen dat de uitsluitend boodschappen worden vrijgelaten, maar andere kostenbesparende bijdragen niet.
- Als de kostenbesparende bijdragen expliciet buiten beschouwing worden gelaten, moet dit via een nota van wijziging worden opgenomen in het wetsvoorstel.
- De wijziging kan budgettair neutraal worden doorgevoerd. Gemeenten brengen in de huidige situatie enkel substantiële besparingsbijdragen in mindering op de uitkering. In de praktijk zorgt de wijziging er naar verwachting niet voor dat er minder giften (in natura) worden verrekend.

Argumenten om het vrijlaten van kostenbesparende maatregelen te regelen:

1. Het wetsvoorstel wordt beter uitlegbaar voor bijstandsgerechtigden: het wordt voor bijstandsgerechtigden eenvoudiger: voor alles wat zij ontvangen geldt in beginsel pas een inlichtingenplicht als alles gezamenlijk de waarde van €1200 overstijgt. Dit zorgt voor vertrouwen in bijstandsgerechtigden maar vraagt ook van hen om een administratie bij te houden en in te kunnen schatten wat de waarde van giften is.
2. Verduidelijking van de norm: voor een ieder wordt helder dat zowel de vrijlating in giften in geld, giften die ten gelde gemaakt kunnen worden plus de vrijlating van kostenbesparende bijdragen ten hoogste €1200 mogen zijn. Gemeenten geven aan dat een ondergrens zorgt voor rust bij bijstandsgerechtigden en voor vertrouwen dat zij ook de vrijgevigheid van andere mogen benutten.

Argumenten om af te zien van het regelen van een vrijlating voor boodschappen:

1. Weinig tot geen draagvlak: Er is een bijeenkomst geweest om dit voorstel te bespreken met de uitvoeringspraktijk. Hierbij waren 5 gemeenten, VNG, Divosa en SAM aanwezig. De brede verontwaardiging in de Kamer over dit onderwerp wordt niet gedeeld door gemeenten. Zij zagen voornamelijk de nadelen die dit voortbrengt. Gemeenten riepen op om een vrijlating voor boodschappen niet te regelen.
2. In de praktijk worden incidentele boodschappen in de regel al buiten beschouwing gelaten: Gemeenten treden nu in het gros van de gevallen ook al niet op tegen 'een tas die de buurvrouw om de hoek van de deur zet'. Wanneer het gaat om een substantiële besparing op jaarbasis volgen mogelijk maatregelen. Dat was ook het geval in de zgn.

boodschappenaffaire. Dat ging om een substantiële besparing waarbij het totaalbedrag aan boodschappen in dat geval ruim boven de € 1200 lag.

3. Overtollige regelgeving: Dit punt regelen wordt door gemeenten als 'regelgeving op de millimeter' gezien. Het is overbodige regelgeving die de bestaande praktijk niet wijzigt omdat incidentele boodschappen en andere kostenbesparingen in de regel dus al buiten beschouwing wordt gelaten (op grond van artikel 18 Participatiewet). Gemeenten kunnen goed uit de voeten met de huidige regelgeving op dit punt.
4. De bewijslast voor gemeenten wordt ingewikkelder: Door artikel 18 te wijzigen en geen actieve inlichtingenplicht op te leggen, wordt het risico op (on)bedoelde fouten groter. Het wordt voor gemeenten ingewikkeld om te bewijzen dat iemand meer dan €1200 aan kostenbesparende bijdragen heeft ontvangen.
5. Geen rechtvaardiging voor uitsluitend boodschappen: Er is géén rechtvaardiging om alleen boodschappen buiten beschouwing te laten en andere kostenbesparende bijdragen niet waarmee ook in de noodzakelijke kosten van het bestaan kan worden voorzien. Dit is niet uitlegbaar.

Huidige praktijk

- In Gemeentenieuws 2022-7 heeft uw voorganger gemeenten opgeroepen om giften tot in ieder geval €1200 – vooruitlopend op de inwerkingtreding van spoor 1 – vrij te laten. Voor deze oproep was een breed draagvlak in de Kamer. Tevens is aangegeven dat dit past binnen de beleidsvrijheid die gemeenten ook nu al hebben. Gemeenten hebben hier gehoor aan gegeven en dit zowel voor giften in natura als giften in geld geregeld en de grens op €1200 of hoger vastgesteld.[1]
- In antwoorden op Kamervragen van de VVD is aangegeven dat de €1200 norm rechtszekerheid biedt voor de bijstandsgerechtigden en dat als men meer giften ontvangt dan €1200 de bevoegdheid van gemeenten om individuele afwegingen te maken onverminderd van kracht blijft.[2]
- Tevens is in de beantwoording van Kamervragen altijd aangegeven dat het vrijlaten van giften boven €1200gebaseerd moet zijn op een individuele afweging en dat dit niet generiek kan worden toegepast.
- Door de oproep in Gemeentenieuws en de beantwoording van de Kamervragen kan onduidelijkheid zijn bestaan over de mate van beleidsvrijheid voor gemeenten op dit punt. Bij de nota van wijziging zal daarom worden benadrukt dat de giftenvrijlating voor giften in geld en giften die ten gelde gemaakt kunnen worden tot €1200 generiek is en dat gemeenten daarboven een individuele afweging moeten maken.
- Gemeenten hebben benadrukt dat voor de individuele afweging de inzet vanuit spoor 3 belangrijk is.

Bijlage

Volgnummer	Naam	Actie	Informatie
1	Nadere informatie over middelen, giften en boodschappen	Ter informatie (niet verzenden)	

[1] Gemeentenieuws van SZW 2022-7 | Actueel | Rijksoverheid.nl
[2] Antwoord op vragen van het lid De Kort over het bericht 'Na Zaanstad start ook Tilburg proef met 'gratis geld' voor 150 bijstandsgezinnen' | Tweede Kamer der Staten-Generaal

Datum
29-10-2024

Onze referentie
2024 [redacted]

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

SPI besproken 22-11-2024 [redacted] 1
2

Aan Staatssecretaris
Minister (CC)

nota

Aanvullende opties Taaleis

TER BESLISSING

Directie [redacted]

Datum
19-11-2024

Onze referentie
2024 [redacted]

Opgesteld door
[redacted]

Uiterlijk bij
25 november 2024

Bijlage(n)
2

Aanleiding

Tijdens de beleidsstaf van 4 november bent u geïnformeerd over mogelijkheden om alsnog een taaleis op te nemen in het wetsvoorstel Participatiewet in Balans passend binnen het hoofdlijnenakkoord en de uitgangspunten van het wetsvoorstel (Bijlage 1). U heeft om extra mogelijkheden buiten de kaders gevraagd. Deze treft u in deze nota, waarbij ook rekenschap is gegeven aan de motie van de leden Yesilgöz-Zegerius en Bontenbal die 19 november is aangenomen en oproept het schrappen van de taaleis te heroverwegen en het taalonderwijs onder de loep te nemen in het kader van de Actieagenda Integratie. In de beleidsstaf van 18 november 2024 heeft MSZW gevraagd deze nota ook te ontvangen. Daarom wordt deze aan u beiden voorgelegd. Deze nota wordt 22 november met u (SPI) besproken.

Geadviseerd besluit

1. Een keuze te maken over de vorm van de taaleis. Ambtelijk advies is om geen aparte taaleis op te nemen.
2. Indien u ervoor kiest om wél een aparte taaleis op te nemen in de Participatiewet, wordt u geadviseerd nader in gesprek te gaan over het tijdspad en de financiële gevolgen en de consequenties en dit – in samenhang met het onder de loep nemen van het taalonderwijs – op te pakken bij de uitwerking van de Actieagenda Integratie

Kernpunten

I. Geen aparte taaleis opnemen in het wetsvoorstel Participatiewet in balans

- Uit de evaluatie van de huidige taaleis blijkt dat deze niet effectief is (zie ook bijlage 1). Het hoofddoel van de Participatiewet is om mensen naar werk te begeleiden. De huidige vormgeving van het wetsvoorstel zet dit doel voorop, waarbij de mogelijkheid blijft bestaan om een taaleis op te leggen. Er zijn effectievere middelen om mensen aan het werk te helpen dan het opnemen van een aparte taaleis in de Participatiewet.
- Een aparte taaleis verdringt de aandacht voor (mogelijk) urgentere problemen die mensen aan de kant houden. De ruimte voor de professional om een goede afweging te maken voor de begeleiding naar werk wordt daardoor beperkt.
- De VNG is tegen een aparte taaleis en heeft sterk aangedrongen op spoedige behandeling van dit wetsvoorstel. Het wetsvoorstel nu vertragen om een aparte taaleis te introduceren, zet de relatie met de VNG onder druk.

Overzicht van opmerkingen bij Beslisnota - Aanvullende opties Taaleis

Pagina: 1

Nummer: 1 Auteur: Nobel, J.N.J. Onderwerp: Tekst plaatsen Datum: 12-12-2024 15:57:17

SPI besproken 22-11-2024

Nummer: 2 Auteur: Nobel, J.N.J. Onderwerp: Tekst plaatsen Datum: 12-12-2024 15:56:06

Gemeenten zijn wel de partij die nodig is om de taaleis uiteindelijk te gaan uitvoeren.

Een gedegen heroverweging van het schrappen van de taaleis en het systeem van taalonderwijs onder de loep te nemen, waartoe de motie oproept, kost tijd. Onder meer omdat financiële middelen moeten worden geregeld en dit pas bij voorjaarsbesluitvorming kan. Als dit wordt afgewacht, loopt het wetsvoorstel minstens één jaar vertraging op. Dit heeft ook gevolgen voor het draagvlak voor de andere sporen.

II. Gesprek over mogelijke varianten
U heeft gevraagd om mogelijkheden voor een taaleis in kaart te brengen en daarbij in te gaan op de doelgroep, het taalniveau, de handhavingsmogelijkheden richting bijstandsgerechtigden, de handhavingsmogelijkheden richting gemeenten en de kosten van de verschillende opties. In deze nota is daartoe een aanzet gegeven. In het kader van de heroverweging gaan we hier graag nader met u over in gesprek. Hiervoor kan het overleg van 22 november worden benut.

Toelichting

De huidige taaleis

Een van de hoofddoelen van de Participatiewet is mensen te ondersteunen richting werk. De verplichtingen die worden opgelegd moeten gericht zijn op dit doel. Een taaleis kan als een middel worden gezien om dit doel verder te ondersteunen voor hen voor wie de taal een belemmering is.

De huidige taaleis gaat uit van taalniveau 1F. Ongeveer het taalniveau dat iemand aan het einde van de bassischool beheerst en enigszins vergelijkbaar met het taalniveau A2 voor anderstaligen. Er geldt een vrijstelling voor iedereen die 8 jaar Nederlandstalig onderwijs heeft gevolgd, iedereen die het inburgeringsexamen heeft behaald en iedereen die kan aantonen dat de taal op voldoende niveau wordt beheerst.
Alle anderen worden getoetst en bij een te laag niveau wordt de uitkering verlaagd. Eerst met 20%, na een half jaar met 40% en na een jaar met 100%. Hierbij moet wel rekening gehouden worden met de persoonlijke omstandigheden. Elke verlaging wordt voorafgegaan door een toetsing. De verlaging kan worden voorkomen door de taal te gaan leren.
Bij invoering van de Participatiewet in 2015 zijn de kosten van de taaleis op € 0,- geschat. De ingeschatte uitvoeringskosten van € 5 miljoen werden tenietgedaan door de inschatting dat de besparing door extra uitstroom ook € 5 miljoen zou opleveren. Er zijn geen middelen opgenomen voor taalaanbod omdat gemeenten geen verplichting hebben om taalaanbod te doen.
De taaleis zoals die nu (nog) in de wet staat is verplichtend geformuleerd voor gemeenten zonder mogelijkheden ervan af te wijken of er met een verordening een eigen invulling aan te geven. Toch volgen veel gemeenten de taaleis niet naar de letter van de wet op. Onder andere omdat ze van mening zijn dat in een aantal situaties andere activiteiten effectiever zijn bij arbeidsinschakeling.

Omvang huidige doelgroep

Momenteel zijn er ongeveer 400.000 bijstandsgerechtigden. Bij de evaluatie van de taaleis in 2019 werd berekend dat er circa 50.000 bijstandsgerechtigden (op een totaal aantal van 415.000 bijstandsgerechtigden) niet aan het niveau van de

taaleis voldeden. Er zijn geen actuele cijfers bekend. Aanname is derhalve dat dit aantal nog ongeveer juist is.
Jaarlijks komen er circa 85.000 nieuwe bijstandsgerechtigden bij en stromen er ook ongeveer 85.000 mensen uit de bijstand. Van de nieuwe instroom is ongeveer de helft (circa 42.000 mensen) niet in Nederland geboren. De helft van deze groep (ruim 20.000 mensen) is statushouder en zal via de inburgering de taal gaan leren. De andere helft van de niet in Nederland geborenen (ook ruim 20.000 mensen) zal niet via de Inburgeringsplicht al een taalaanbod krijgen. Een deel daarvan zal waarschijnlijk wel tenminste 8 jaar Nederlandstalig onderwijs hebben gevolgd. Een grove inschatting is dat jaarlijks ongeveer 10.000 personen die instromen niet aan de taaleis voldoen.

Omvang doelgroep bij verhogen taaleis van 1F naar 2F
U heeft gevraagd ook te kijken naar de mogelijkheden om het niveau van de taaleis te verhogen. Het niveau van de taaleis kan worden verhoogd naar 2F. Dit is ongeveer vergelijkbaar met het streefniveau van B1 in de inburgering. Het niveau 2F/B1 is het niveau dat minimaal gehaald moet worden voor het kunnen starten van een mbo-studie. Een volwassene met een taalniveau onder 2F/B1 wordt als laaggeletterd beschouwd. Nadere toelichting op de taalniveaus is in een bijlage opgenomen.
In dat geval dat u kiest voor het ophogen van de taaleis naar niveau 2F dan ligt het voor de hand om geen vrijstelling meer toe te passen voor bijstandsgerechtigden die 8 jaar Nederlandstalig onderwijs hebben gevolgd of het inburgeringsexamen op A2 niveau hebben behaald. Een alternatieve vrijstelling moet dan nader worden onderzocht. De hogere taaleis betekent naar verwachting meer dan een verdubbeling van de doelgroep. Naar schatting gaat het dan om circa 130.000 personen in de bijstand. Ook veel laaggeletterden zonder migratieachtergrond zullen in de doelgroep vallen. De precieze samenstelling van de doelgroep is niet bekend.

Verplichtender taaleis voor bijstandsgerechtigden
Bijstandsgerechtigden zijn al verplicht om mee te werken aan verplichtingen die opgelegd worden voor re-integratie of participatie. Ook in het wetsvoorstel Participatiewet in Balans blijft dat zo. Als iemand de verplichtingen, bijvoorbeeld voor taal, niet nakomt, worden maatregelen opgelegd. Deze maatregelen staan in het Maatregelenbesluit socialezekerheidswetten. Een maatregel die oploopt tot 100% is daarbij mogelijk.
Het is mogelijk alsnog een aparte taaleis in de wet op te nemen. Hierbij kunnen maatregelen tot 100% worden opgelegd als de verplichting niet wordt nagekomen.

Verplichtender taaleis voor gemeenten
De mogelijkheden voor het Rijk om dwingend op te treden tegen gemeenten zijn beperkt. U beschikt over het specifieke instrument van de aanwijzing. Een aanwijzing op grond van de Participatiewet is een opdracht aan het college om binnen een gestelde termijn een "ernstige tekortkoming in de rechtmatige uitvoering van de Participatiewet" weg te nemen, door de uitvoering in overeenstemming te brengen met de wettelijke eisen. Aan het aanzeggen van een aanwijzing en het niet opvolgen ervan zijn voor de gemeente financiële gevolgen verbonden. Daarnaast biedt de Gemeentewet mogelijkheden tot indeplaatsstelling en vernietiging van een besluit. Voordat tot een dergelijk besluit gekomen kan

worden dient een zorgvuldig traject doorlopen te worden. In de bijlage wordt dit nader toegelicht.

Een verdere verplichting aan gemeenten kan een uitgebreidere administratieverplichting zijn. Zodat, mits gemeenten deze goed invullen, een beter beeld kan ontstaan over de aantallen bijstandsgerechtigden die met de taaleis in aanraking komen.

U heeft gevraagd om nader in kaart te brengen welke instrumenten extra ingezet kunnen worden tegen gemeenten die een taaleis niet uitvoeren of niet handhaven. Gemeentebreed rijkstoezicht op een specifiek onderdeel van de wet (i.c. de taaleis) zou een fundamentele breuk betekenen met de sinds 2004 gehanteerde uitgangspunten bij toezicht van het Rijk op de uitvoering van de bijstand door gemeenten en zou uitgebreide structurele informatievoorziening door gemeenten aan het Rijk vergen. Die is nodig om handelend te kunnen optreden.

Opvatting VNG
Met de VNG en gemeenten is in kader van de eerdere nota (bijlage 1) gesproken over een mogelijke taaleis als onderdeel van Participatiewet in balans. Zij hebben ambtelijk aangegeven geen aparte taaleis te willen. Een aparte taaleis staat haaks op de gedachte van de generieke participatieverplichting en is ten aanzien van uitstroom als afzonderlijke maatregel niet effectief. Als de gemeente vindt dat taalverwerving nodig is om aan de slag te kunnen gaan, dan kan die verplichting al aan de bijstandsgerechtigde opgelegd worden. Dit is bij veel gemeenten ook de huidige uitvoeringspraktijk. Daarnaast geven gemeenten ook aan dat er andere urgentere vraagstukken kunnen spelen, zoals een verslaving, die eerst aangepakt moeten worden om mensen mee te kunnen laten doen.

Daarnaast gaat een taaleis zonder extra middelen ten koste van de inzet op andere activiteiten gericht op arbeidsdeelname. Waarbij ook speelt dat het kabinet bezuinigt op de middelen uit de Wet Educatie Beroepsonderwijs waar veel gemeenten nu uit putten om een taalaanbod te doen.
Als u kiest om een taaleis op te nemen, is nader overleg met de VNG noodzakelijk.

Inschatting kosten nieuwe taaleis
De kosten die gemoeid zijn met een taaleis zijn uiteraard afhankelijk van de exacte invulling. De genoemde bedragen in deze nota zijn een eerste grove inschatting. De verwachte budgettaire gevolgen zullen nog wijzigen bij uitwerking. De uitvoeringskosten voor gemeenten worden hoger naarmate er meer (administratieve) verplichtingen voor gemeenten gelden. Als gemeenten verplicht zijn om een taalaanbod te doen, zijn daar ook aanvullende middelen voor nodig. De kosten van dit taalaanbod nemen toe als de doelgroep groter wordt en als er een hoger taalniveau als standaard gaat gelden. Ook nemen de kosten toe als voor degenen die blijvend niet aan het taalniveau kunnen voldoen toch inspanningsverplichtingen blijven gelden. Tot slot geldt dat formele taalcursussen met een toetsbaar eindresultaat duurder zijn dan informeel taalaanbod waarbij geen toetsbaar eindresultaat is. Voor de kostenraming is uitgegaan van handhaving van het huidige taalniveau 1F. De kosten voor een structureel hoger taalniveau in combinatie met een verplicht taalaanbod worden ingeschat op enkele honderden miljoenen per jaar.
Indien u voor een variant wilt kiezen met budgettaire gevolgen, moet hierover besluitvorming plaatsvinden tijdens het voorjaar. Voor varianten 1 en 2 geldt dat er binnen de huidige budgettaire kaders (structureel) onvoldoende dekking is.

Ambtelijk financiën geeft geen ruimte om al eerder te beslissen over middelen voor een taaleis.

Invulling nieuwe taaleis
Onderstaand wordt een drietal hoofdvarianten op een taaleis benoemd. Binnen deze varianten zijn subvarianten denkbaar waarbij aanvullende verplichtingen voor bijstandsgerechtigden en/of gemeenten kunnen worden opgenomen.

I. Variant 1 Een aparte taaleis laten bestaan.
In deze variant blijft een taaleis bestaan die in verplichtingen voor zowel bijstandsgerechtigde als gemeente sterk lijkt op de huidige taaleis. Er wordt objectief vastgesteld of iemand voldoet aan de taaleis en als dat niet het geval is, is er ook een verplichting om de taal te leren.
De verplichting om de taal te leren gaat voor op eventuele andere verplichtingen of ondersteuning die nodig zijn voor participatie of loopt gelijktijdig met andere verplichtingen gericht op arbeidsinschakeling. De gemeente heeft geen beleidsruimte om hier andere keuzes in te maken.
Bijstandsgerechtigden blijven zelf verantwoordelijk om de taal te leren, maar gemeenten doen een taalaanbod.

Deze variant laat zowel voor de bijstandsgerechtigde als de gemeente de minste ruimte voor een eigen invulling.

Kosten
Als alle nieuwe instromers die niet aan de taaleis voldoen daadwerkelijk een taalaanbod krijgen dan bedragen de kosten circa € 10-15 miljoen per jaar waarvan € 1-2 miljoen uitvoeringskosten indien gekozen wordt voor meer administratieve verplichtingen voor gemeenten.
Als daarnaast ook het zittende bestand opnieuw gescreend moet worden en een aanbod moet worden gedaan dan gaat het per keer om ca. € 50-60 miljoen waarvan ongeveer € 7 miljoen uitvoeringskosten.

II. Variant 2 Een taaleis laten bestaan, maar het werken aan een te lage taalkennis mee te wegen bij de invulling van de generieke participatieplicht.
In deze variant wordt wel, net als bij de huidige taaleis, objectief vastgesteld of iemand voldoet aan de taaleis en als dat niet het geval is, is er ook een verplichting om de taal te leren. De gemeente kan echter bepalen dat andere activiteiten in het kader van de brede participatieverplichting voorrang hebben.

Kosten
De kosten zullen in deze variant lager uitvallen dan variant 1. Immers zal niet iedereen een taalaanbod ontvangen. Onbekend is echter hoe vaak dit zal voorkomen.

III. Variant 3 Geen afzonderlijke taaleis benoemen, maar expliciet benadrukken dat taal onderdeel kan zijn van de participatieplicht
In deze variant wordt er geen aparte taaleis meer opgenomen in de wet, maar wordt in de wetstekst over de generieke participatieplicht opgenomen dat een taalverplichting onderdeel kan zijn van de verplichtingen. Het belang van taal wordt hiermee benadrukt, maar het is hierbij het professioneel oordeel van de gemeente op welke wijze dat wordt ingevuld.

Kosten
Deze variant sluit aan bij de huidige werkwijze die veel gemeenten hanteren en heeft daarom geen budgettaire gevolgen. De gemeente zal immers vooral een taalaanbod doen als men van mening is dat dit bijdraagt aan de participatie.

Consequenties planning
In de nota bij de nota naar aanleiding van het verslag is voorgesteld om de heroverweging van de taaleis en het onder de loep nemen van het taalonderwijs mee te laten lopen in de actieagenda integratie. Dit kost tijd. Voorgesteld wordt om de behandeling van het wetsvoorstel door te laten gaan. Het is namelijk al mogelijk om op basis van het wetsvoorstel een taaleis op te leggen.

Indien u daar niet mee akkoord bent en de taaleis nog in dit proces meegenomen moet worden heeft dit gevolgen voor de planning van het wetsvoorstel. Voor varianten 1 en 2 geldt dan dat er financiële middelen geregeld moeten worden via de voorjaarsbesluitvorming. Een nota van wijziging kan pas in mei worden ingediend. Het is dan zeer onwaarschijnlijk dat de parlementaire behandeling voor 1 oktober is afgerond. Dat heeft tot gevolg dat het wetsvoorstel pas 1 juli 2026 inwerking kan treden.

Voor variant 3 geldt dat een nota van wijziging zo snel als mogelijk kan worden opgesteld. Desalniettemin is er ook sprake van vertraging en is het zeer onwaarschijnlijk dat de parlementaire behandeling voor 1 oktober is afgerond. Dat heeft tot gevolg dat het wetsvoorstel pas 1 januari 2026 inwerking kan treden.

Elke vorm van uitstel heeft impact om de samenwerking met alle partners binnen het programma Participatiewet in balans.

Bijlagen

Volgnummer	Naam	Actie	Informatie
1	Nota ter bespreking 4 november		
2	Achtergrond verschillende taalniveaus		
3	Mogelijkheden om gemeenten aan te spreken		

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

TER BESLISSING

Directie

Datum
29-10-2024

Onze referentie
2024

Opgesteld door

Uiterlijk bij
1 november 2024

Bijlage(n)
1

Aan
Staatssecretaris

nota

Boodschappen van levensmiddelen

Aanleiding

De Tweede Kamer heeft in het verslag over het wetsvoorstel Participatiewet in balans en het lid Van Kent heeft in een losse set vragen gesteld over de voorgestelde giftenvrijlating van €1200 en het feit dat giften in natura/ boodschappen hier niet onder vallen.

Tijdens het overleg met u op 25 oktober jl. heeft u aangegeven dat boodschappen van levensmiddelen ook onder de giftenvrijlating moeten vallen. In deze nota wordt u nader geïnformeerd over de (on)mogelijkheden en het draagvlak hiervoor in de praktijk.

Geadviseerd besluit

U wordt geadviseerd een vrijlating te regelen voor kostenbesparende bijdragen, waaronder boodschappen.

Kernpunten

- In het huidige wetsvoorstel is enkel een giftenvrijlating voor giften in geld (cash / giraal) en giften in natura die te gelde gemaakt kunnen worden opgenomen.
- Giften in natura die niet te gelde kunnen worden gemaakt, zoals boodschappen van levensmiddelen, vallen hier niet onder. Dit betekent dat iemand €100 aan giften in geld niet hoeft te melden en €100 aan boodschappen wel. Dit verschil is niet uit te leggen en heeft daarom tot veel Kamervragen geleid.
- Boodschappen van levensmiddelen zijn juridisch gezien anders dan een gift in geld. Het zijn kostenbesparende bijdragen.
- Er is géén rechtvaardigingsgrond om enkel boodschappen van levensmiddelen vrij te laten. Dit is wel breder mogelijk voor kostenbesparende maatregelen.
- Hierdoor geldt voor alle extra's die bijstandsgerechtigden ontvangen, dezelfde (niet) actieve meldingsplicht, waardoor het wetsvoorstel beter uitlegbaar wordt.
- Gemeenten zijn wel kritisch over dit voorstel. Er is al ruimte in de praktijk om boodschappen niet in aanmerking te nemen. Bovendien zien zij een risico op fraude.

Toelichting

- Het huidige wetsvoorstel regelt een giftenvrijlating voor giften in geld en giften die te gelde gemaakt kunnen worden tot €1200 per jaar.
- Boodschappen van levensmiddelen kunnen niet te gelde worden gemaakt. Men kan er niet vrijelijk over beschikken en daardoor vallen deze niet onder het zogeheten middelenbegrip.
- Hierdoor kunnen boodschappen juridisch ook niet onder de giftenvrijlating vallen. Zie voor meer informatie de bijlage.
- Door boodschappen te ontvangen, heeft men minder noodzakelijke kosten om te maken. Het is dus een kostenbesparing.
- Het is echter niet mogelijk om de vrijlating alleen te laten zien op boodschappen. Wat rechtvaardigt het ontvangen van boodschappen wel en bijvoorbeeld een paar schoenen of schoolspullen voor de kinderen niet? Anders gezegd: dat zou allemaal uit de algemene bijstandsnorm betaald moeten kunnen worden. Het is dan ook niet uit te leggen dat de uitsluitend boodschappen worden vrijgelaten, maar andere kostenbesparende bijdragen niet.
- Als de kostenbesparende bijdragen expliciet buiten beschouwing worden gelaten, moet dit via een nota van wijziging worden opgenomen in het wetsvoorstel.
- De wijziging kan budgettair neutraal worden doorgevoerd. Gemeenten brengen in de huidige situatie enkel substantiële besparingsbijdragen in mindering op de uitkering. In de praktijk zorgt de wijziging er naar verwachting niet voor dat er minder giften (in natura) worden verrekend.

Argumenten om het vrijlaten van kostenbesparende maatregelen te regelen:

1. Het wetsvoorstel wordt beter uitlegbaar voor bijstandsgerechtigden: het wordt voor bijstandsgerechtigden eenvoudiger: voor alles wat zij ontvangen geldt in beginsel pas een inlichtingenplicht als alles gezamenlijk de waarde van €1200 overstijgt. Dit zorgt voor vertrouwen in bijstandsgerechtigden maar vraagt ook van hen om een administratie bij te houden en in te kunnen schatten wat de waarde van giften is.
2. Verduidelijking van de norm: voor een ieder wordt helder dat zowel de vrijlating in giften in geld, giften die ten gelde gemaakt kunnen worden plus de vrijlating van kostenbesparende bijdragen ten hoogste €1200 mogen zijn. Gemeenten geven aan dat een ondergrens zorgt voor rust bij bijstandsgerechtigden en voor vertrouwen dat zij ook de vrijgevigheid van andere mogen benutten.

Argumenten om af te zien van het regelen van een vrijlating voor boodschappen:

1. Weinig tot geen draagvlak: Er is een bijeenkomst geweest om dit voorstel te bespreken met de uitvoeringspraktijk. Hierbij waren 5 gemeenten, VNG, Divosa en SAM aanwezig. De brede verontwaardiging in de Kamer over dit onderwerp wordt niet gedeeld door gemeenten. Zij zagen voornamelijk de nadelen die dit voortbrengt. Gemeenten riepen op om een vrijlating voor boodschappen niet te regelen.
2. In de praktijk worden incidentele boodschappen in de regel al buiten beschouwing gelaten: Gemeenten treden nu in het gros van de gevallen ook al niet op tegen 'een tas die de buurvrouw om de hoek van de deur zet'. Wanneer het gaat om een substantiële besparing op jaarbasis volgen mogelijk maatregelen. Dat was ook het geval in de zgn.

boodschappenaffaire. Dat ging om een substantiële besparing waarbij het totaalbedrag aan boodschappen in dat geval ruim boven de € 1200 lag.

3. Overtollige regelgeving: Dit punt regelen wordt door gemeenten als 'regelgeving op de millimeter' gezien. Het is overbodige regelgeving die de bestaande praktijk niet wijzigt omdat incidentele boodschappen en andere kostenbesparingen in de regel dus al buiten beschouwing wordt gelaten (op grond van artikel 18 Participatiewet). Gemeenten kunnen goed uit de voeten met de huidige regelgeving op dit punt.
4. De bewijslast voor gemeenten wordt ingewikkelder: Door artikel 18 te wijzigen en geen actieve inlichtingenplicht op te leggen, wordt het risico op (on)bedoelde fouten groter. Het wordt voor gemeenten ingewikkeld om te bewijzen dat iemand meer dan €1200 aan kostenbesparende bijdragen heeft ontvangen.
5. Geen rechtvaardiging voor uitsluitend boodschappen: Er is géén rechtvaardiging om alleen boodschappen buiten beschouwing te laten en andere kostenbesparende bijdragen niet waarmee ook in de noodzakelijke kosten van het bestaan kan worden voorzien. Dit is niet uitlegbaar.

Huidige praktijk

- In Gemeentenieuws 2022-7 heeft uw voorganger gemeenten opgeroepen om giften tot in ieder geval €1200 – vooruitlopend op de inwerkingtreding van spoor 1 – vrij te laten. Voor deze oproep was een breed draagvlak in de Kamer. Tevens is aangegeven dat dit past binnen de beleidsvrijheid die gemeenten ook nu al hebben. Gemeenten hebben hier gehoor aan gegeven en dit zowel voor giften in natura als giften in geld geregeld en de grens op €1200 of hoger vastgesteld.[1]
- In antwoorden op Kamervragen van de VVD is aangegeven dat de €1200 norm rechtszekerheid biedt voor de bijstandsgerechtigden en dat als men meer giften ontvangt dan €1200 de bevoegdheid van gemeenten om individuele afwegingen te maken onverminderd van kracht blijft.[2]
- Tevens is in de beantwoording van Kamervragen altijd aangegeven dat het vrijlaten van giften boven €1200gebaseerd moet zijn op een individuele afweging en dat dit niet generiek kan worden toegepast.
- Door de oproep in Gemeentenieuws en de beantwoording van de Kamervragen kan onduidelijkheid zijn bestaan over de mate van beleidsvrijheid voor gemeenten op dit punt. Bij de nota van wijziging zal daarom worden benadrukt dat de giftenvrijlating voor giften in geld en giften die ten gelde gemaakt kunnen worden tot €1200 generiek is en dat gemeenten daarboven een individuele afweging moeten maken.
- Gemeenten hebben benadrukt dat voor de individuele afweging de inzet vanuit spoor 3 belangrijk is.

Bijlage

Volgnummer	Naam	Actie	Informatie
1	Nadere informatie over middelen, giften en boodschappen	Ter informatie (niet verzenden)	

[1] Gemeentenieuws van SZW 2022-7 | Actueel | Rijksoverheid.nl

[2] Antwoord op vragen van het lid De Kort over het bericht 'Na Zaanstad start ook Tilburg proef met 'gratis geld' voor 150 bijstandsgezinnen' | Tweede Kamer der Staten-Generaal

Datum
29-10-2024

Onze referentie
2024 [redacted]